

The Book of Tea. A Japanese Harmony of Art, Culture, and the Simple Life

Copyright © 2025 Editura For You

Toate drepturile asupra versiunii în limba română aparțin Editurii For You. Reproducerea integrală sau parțială, sub orice formă, a textului din această carte este posibilă numai cu acordul prealabil al Editurii For You.

Redactare: Daria Boțoroga

Tehnoredactare: Anca Șerbu

Design copertă: Răzvan Mera

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

OKAKURA, KAKUZO

Cartea ceaiului: armonia japoneză a artei, culturii și vieții simple /

Kakuzo Okakura; trad. din lb. engleză de Ana-Maria Datcu. - București:

For You, 2025

ISBN 978-606-639-742-1

I. Datcu, Ana-Maria (trad.)

39

Kakuzo Okakura

Cartea ceaiului

Armonia japoneză a artei,
culturii și vieții simple

Traducere din limba engleză de
Ana-Maria Datcu

Cuprins

Notă din partea traducătoarei	5
Capitolul 1 / Cupa umanității	9
Capitolul 2 / Școlile de ceai	23
Capitolul 3 / Taoism și Zen	39
Capitolul 4 / Sala de ceai	55
Capitolul 5 / Aprecierea artei	75
Capitolul 6 / Flori	87
Capitolul 7 / Maeștrii ceaiului	103

cititorului pătrunderea treptată într-o cultură de un rafinament aparte și inițierea cu adevărat ritualică într-o temă mult mai complexă decât clișeul atașat ei în prezent: ceremonia ceaiului și modul în care ea a (re)modelat cultura și societatea japoneze și a definit o întreagă concepție despre lume și viață.

I

Cupa umanității

Ceaiul și-a început istoria ca medicament și a devenit o apreciată băutură caldă. În China, în secolul al VIII-lea, ceaiul a intrat pe tărâmul poeziei ca una dintre cele mai elegante distracții. În secolul al XV-lea, Japonia l-a înnobilit transformându-l într-o adevărată religie, într-un cult estetic: teismul.¹

Teismul este un cult fondat pe adorarea frumosului prin depășirea aspectelor sordide ale existenței cotidiene. El presupune și cultivă puritatea și armonia,

¹ Termen în limba engleză format de însuși autorul cărții de față prin alăturarea substantivului *tea* („ceai”) și a sufixului „ism”. Am optat pentru păstrarea versiunii engleze (în locul traducerii prin „ceatism”) întrucât fenomenul teismului s-a consacrat deja sub acest nume la nivel internațional. (n.tr.)

misterul generozității reciproce și frumusețea ordinii sociale. Este în esență un cult al Imperfectului, deoarece este o încercare tandră de a împlini ceva posibil în acest lucru imposibil pe care îl cunoaștem sub numele de „viață“.

Filosofia ceaiului nu este un simplu estetism în accepțiunea obișnuită a termenului, întrucât ea exprimă, alături de etică și religie, întregul nostru punct de vedere despre om și natură. Are de-a face și cu igiena – pentru că impune curățenia. Are de-a face și cu economia – pentru că manifestă confortul inerent simplității, prin comparație cu ceea ce este complex și costisitor. Ține și de geometria morală – în măsura în care ne definește modul în care resimțim proporțiile Universului. Ceaiul reprezintă și adevăratul spirit al democrației orientale prin faptul că își face toți voanții să fie aristocrați în gusturi.

Izolarea îndelungată a Japoniei de restul lumii, atât de favorabilă pentru introspecție, a reprezentat o mare binecuvântare pentru dezvoltarea teismului. Locuința și obiceiurile noastre, vestimentația și bucătăria, porțelanul, lacul, pictura și literatura noastră – toate sunt influențate de ceremonia ceaiului.

Nimeni dintre aceia care studiază cultura japoneză nu ar putea ignora vreodată prezența ceaiului și a semnificațiilor sale pentru japonezi. El a pătruns deopotrivă în eleganța budoarelor nobile și bordeiul celor

umili. Țăranii noștri au învățat să aranjeze florile, iar muncitorii zilieri le oferă stâncilor și apelor salutul său.

În limbajul comun vorbim despre omul „fără ceai“ în el pentru a ne referi la cineva care este insensibil la mizele serioase ori comice ale dramei personale. Și îl stigmatizăm pe estetul neîmblânzit care, indiferent de tragediile mondene, se dezlănțuie în vârtoarea emoțiilor emancipate întrucât „are prea mult ceai“ în el.

Cineva străin de toate acestea se va mira, pe bună dreptate, de acest aparent mult zgomot pentru nimic. „Ce mai furtună într-o ceașcă de ceai!“, va spune el. Dar când ne gândim la cât de mică este, la urma urmei, cupa bucuriei umane, la cât de curând va da ea pe dinafară din cauza lacrimilor, dacă ne gândim la cât de ușor se golește ea în setea noastră nepotolită de infinit, nu ne vom învinovăți pentru că facem atâta caz pentru o ceașcă de ceai. Omenirea a făcut lucruri mult mai rele decât atât...

Bunăoară, în cultul lui Bacchus se făceau sacrificii fără prea multe scrupule; și chiar și imaginea sângeroasă a lui Marte a fost transfigurată. De ce să nu avem și un cult al reginei arbustului de ceai și să ne bucurăm de căldura fluxurilor de bunătate care curg din altarul său? În lichidul ca ambra turnat în porțelanuri ivorii, cei inițiați pot atinge dulcea reticență a Confucius, picanteriile lui Lao-Tzu și aroma eterică a lui Sakyamuni însuși.

Aceia care nu pot simți micimea lucrurilor mărețe din ei înșiși vor trece cu vederea măreția lucrurilor mărunte din ceilalți. Occidentalul obișnuit, cu complezența lui elegantă, va vedea în ceremonia ceaiului doar încă un exemplu dintre cele o mie și una de ciudățenii ce constituie pentru el ciudățenia și copilăreala Orientului. El obișnuia să considere Japonia drept barbară în timp ce ea se complăcea în artele blânde ale păcii – și a socotit-o civilizată abia când ea a început să comită masacrele abominabile de pe câmpurile de luptă manciuriene.

În ultima vreme, s-a comentat mult pe marginea Codului samurailor – această Artă a Muririi care îi face pe luptătorii noștri să exulte în sacrificiul de sine –, însă abia dacă a fost atrasă atenția asupra teismului,

care reprezintă într-o măsură mult mai mare arta noastră de a trăi. Preferăm, mai degrabă, să rămânem barbari dacă pretenția noastră la civilizație ar trebui să se bazeze pe gloria macabră a războiului. Preferăm să așteptăm momentul în care se va naște respectul cuvenit artei și idealurilor noastre.

Când va înțelege Occidentul – sau va încerca să înțeleagă – Orientul? Adeseori, pe noi, asiaticii, ne îngrozește straniul păienjeniș de fapte și fantasmă care a fost țesut cu privire la obiceiurile noastre. Suntem înfățișați ca trăind din parfumul lotusului – dacă nu din șoareci și gândaci... Imaginea atribuită nouă pendulează între extrema fanatismului impotent și cea a voluptății abjecte.

Spiritualitatea indiană a fost ridiculizată ca ignorantă, sobrietatea chineză a fost socotită drept prostie, iar patriotismul japonez este considerat un rezultat al fatalismului. S-a spus că suntem mai puțin sensibili la durere și răni din cauza insensibilității structurii noastre nervoase!

Oare de ce se distrează unii astfel pe seama noastră? Asia le întoarce complimentul. Ar exista și mai multe motive de veselie dacă ar afla tot ceea ce ne-am imaginat și am scris noi despre ei... Tot farmecul oferit de distanța perspectivei este acolo, tot omagiul inconștient generat de minunare, toate resentimentele

tăcute față de nou și nedefinit. Astfel de occidentali au fost încărcăți cu virtuți prea rafinate pentru a fi invidiate și acuzați de fărâdelegi prea pitorești pentru a fi condamnate.

Scriitorii noștri din trecut – oameni înțelepți și buni cunoscători – ne-au informat că voi, occidentalii, aveți cozi stufoase undeva pe sub straietele voastre și că obișnuiați să consumați tocană din copii nou-născuți! Ei bine, noi am avut niște prejudecăți și mai cumplite împotriva voastră: obișnuiam să credem că sunteți popoarele cele mai lipsite de simț practic de pe pământ, pentru că ni s-a spus despre voi că predicați ceva ce niciodată nu practicați.

Astfel de concepții greșite au dispărut rapid din mentalitatea noastră. Comerțul a introdus masiv limbile europene în multe porturi orientale. Tinerii asiatici se îndreaptă masiv spre universitățile occidentale pentru a beneficia de dotările educației moderne.

Privirea noastră nu a pătruns adânc în complexitățile culturii voastre, însă cel puțin suntem dispuși să învățăm. Unii dintre compatrioții mei au adoptat chiar prea mult din obiceiurile și uzanțele voastre, cu iluzia că faptul de a purta gulere rigide și pălării sofisticate echivalează cu atingerea nivelului vostru de civilizație. Oricât de patetice și deplorabile ar fi astfel de manifestări, ele demonstrează dorința noastră de a ne apropia în genunchi de Occident.

Din păcate, atitudinea occidentală nu este favorabilă înțelegerii Orientului. Misionarul creștin merge să transmită informații, nu să primească. Informațiile occidentalilor se bazează pe traduceri slabe din literatura noastră imensă, ba chiar pe relatările nesigure ale unor călători superficiali. Rareori pana cavalează a unui Lafcadio Hearn sau cea a autoarei cărții *The Web of Indian Life* a luminat tenebrele orientale cu torța sentimentelor noastre.

Poate că îmi trădez propria ignoranță față de Cultul Ceaiului fiind atât de deschis în exprimare. Însuși spiritul politeții ne impune să rostim ceea ce se așteaptă de la noi să rostim – și nimic mai mult.

Însă eu nu trebuie să fiu un teaist politic. Atât de mult rău a fost făcut deja prin neînțelegerea reciprocă dintre Lumea Nouă și Lumea Veche, încât nimeni nu trebuie să se scuze pentru că a contribuit cu partea sa, oricât de mică, pentru promovarea unei mai bune înțelegeri. Începutul secolului XX ar fi fost scutit de spectacolul sângeros al războiului dacă Rusia ar fi avut condescendența să cunoască mai bine Japonia. Ce consecințe cumplite pentru omenire se nasc din ignorarea disprețuitoare a problemelor Orientului! Imperialismul european, care nu se sfiște să lanseze strigătul absurd despre Pericolul Galben, nu-și dă seama că și Asia poate lansa curentul plin de cruzime